

BIOLOGISK MÅNGFALD I VÅRA LEDNINGSGATOR

2011 12 01

Svenska Kraftnät är ett statligt affärsverk med uppgift att förvalta Sveriges stamnät för elkraft, som omfattar ca 15 000 kilometer ledningar för 400 kV och 220 kV med stationer och utlandsförbindelser. Vi har också systemansvaret för el. Svenska Kraftnät utvecklar stamnätet och elmarknaden för att möta samhällets behov av en säker, miljövänlig och ekonomisk elförsörjning. Därmed har vi också en viktig roll i klimatpolitiken. Svenska Kraftnät har cirka 400 medarbetare, de flesta vid huvudkontoret i Sundbyberg. Vi har även kontor i Sundsvall, Halmstad och Sollefteå. Ytterligare flera hundra personer sysselsätts på entreprenad för drift och underhåll av stamnätet runt om i landet. År 2010 var omsättningen 10,5 miljarder kronor. Mer information finns på vår webbplats www.svk.se.

SVENSKA KRAFTNÄT

BOX 1200
172 24 SUNDBYBERG
STUREGATAN 1

WWW.SVK.SE

TEL 08 475 80 00
FAX 08 475 89 50

 SVENSKA
KRAFTNÄT

Svenska Kraftnät värnar om den biologiska mångfalden i stamnätets ledningsgator. Därför arbetar vi aktivt med att utveckla skötseln av dessa. För den intresserade finns möjligheten att besöka ledningsgator med stor biologisk mångfald.

Ett av Svenska Kraftnäts övergripande miljömål är att våra ledningsgator ska användas på ett hållbart sätt, så att vi skyddar värdefull natur och bevarar ett rikt växt- och djurliv. Sveriges kraftledningsgator är nämligen en viktig naturresurs. Här trivs många växt- och djurarter som ursprungligen hör till det gamla odlingslandskapet. Dessa arters livsmiljöer har krympt dramatiskt under 1900-talet, eftersom allt färre marker hålls öppna genom bete och slåtter, så kallad hävd. Detta har idag lett till att många arter är hotade.

LEDNINGSGATOR LIKNAR BETESMARKER

Arter som gynnas av hävd har funnit en reträttplats i ledningsgatorna. Exempelvis finns åtta av elva rödlistade fjärilar i våra kraftledningsgator. Den återkommande röjningen av vegetation skapar öppna miljöer som liknar gamla tiders ängs- och betesmarker. Våra inventeringar av flora och fauna har bekräftat att många arter som är beroende av öppna marker lever här. Artrika ledningsgator finns oftast i områden där slåtter och bete pågått fram till 1950-talet. Man finner dem ofta där marken är näringsfattig och kalkhaltig. Där har den flora som gynnas av hävd lättare kunnat konkurrera mot buskar, sly och annan flora som gynnas av näringsrik jord.

Sedan år 2002 har vi samlat på oss kunskap om artrika områden i våra ledningsgator. Den informationen använder vi när vi röjer vegetationen under våra ledningar, bygger om dem eller bygger nya. Under kommande tioårsperiod kommer vi att bygga ut och förnya stamnätet för el. Ett mål är att ta fram åtgärdsplaner tillsammans med de entreprenörer som utför arbetet, så att skyddsvärda miljöer och arter värnas.

SAMARBETE OM INFRASTRUKTURENS BIOTOPER

För hotade växt- och djurarter som hör hemma i det gamla odlingslandskapet är kraftledningsgator, vägkanter, banvallar, flygfält och grustäkter viktiga tillflyktsorter. Dessa nya livsmiljöer kallas för infrastrukturens biotoper.

Svenska Kraftnät deltar i olika samverkansprojekt med flera aktörer, exempelvis Trafikverket som arbetar med artrika vägkanter och banvallar och Swedavia Swedish Airports som sköter flygfält. Målet för några av projekten är att öka den biolo-

Arter som gynnas av hävd har funnit en reträttplats i ledningsgatorna. Den återkommande röjningen av vegetation skapar öppna miljöer som liknar gamla tiders ängs- och betesmarker. Inventeringar av flora och fauna har bekräftat att många arter som är beroende av öppna marker lever här. Foto: Eva Grusell.

giska mångfalden i infrastrukturmiljöer, utveckla kostnadseffektiva metoder för att sköta gräs- och buskmarker i dessa miljöer och att utbyta kunskaper och erfarenheter. Projekten är viktiga för att vidareutveckla vårt arbete med den biologiska mångfalden.

HUR VI KARTLÄGGER ARTRIKA BIOTOPER

I alla våra ledningsgator finns patrullstigar, vilka är en förutsättning för artrika ledningsgator. Vi använder dem för att inspektera och underhålla

Ett exempel på patrullstiga. Foto: Tommy Lennartsson/CBM.

ledningarna och de används även som vandringsleder. Patrullstigen röjs var fjärde år och är vanligtvis tre meter bred. Resten av ledningsgatan röjs vart åttonde år. Den återkommande röjningen av vegetation i patrullstigen har visat sig vara gynnsam för den biologiska mångfalden.

Varje år gör våra skogsinspektorer besiktningar längs ett antal kraftledningar i stamnätet. Feriearbetande studenter (exempelvis blivande skogsvetare och biologer) gör uppföljningar av fjolårets röjning, identifierar områden med höga naturvärden och ger förslag på skötselåtgärder och hänsynstaganden.

En GIS-analys (Geografiskt Informations System) har gjorts längs hela stamnätet. Syftet är att få kunskap om var i Sverige de artrika ledningsgatorna finns. Varje år gör vi en kompletterande analys för att välja ut de ledningsgator som skogsinspektörerna ska inventera. Urvalet baseras på om det finns en riklig förekomst av:

- > Ängs- och betesmarker.
- > Rödlistade arter (främst kärllväxter och fjärilar).
- > Kalkrik jordart/berggrund i kombination med ovanstående.
- > Skyddade områden (Natura 2000, Naturreservat och biotopskydd).
- > Objekt i bevarandeplan för odlingslandskapet.
- > Objekt i Länsstyrelsens naturvårdsprogram.

På sikt kommer vi att ha inventerat artrikedomen i alla ledningsgator i stamnätet.

För hotade växt- och djurarter som hör hemma i det gamla odlingslandskapet är kraftledningsgator, vägkanter, banvallar, flygfält och grustäcker viktiga tillflyktsorter. Dessa nya livsmiljöer kallas för infrastrukturens biotoper. Foto: Roger Svensson/CBM.

ARTRIKEDOMEN GYNNAS PÅ OLIKA SÄTT

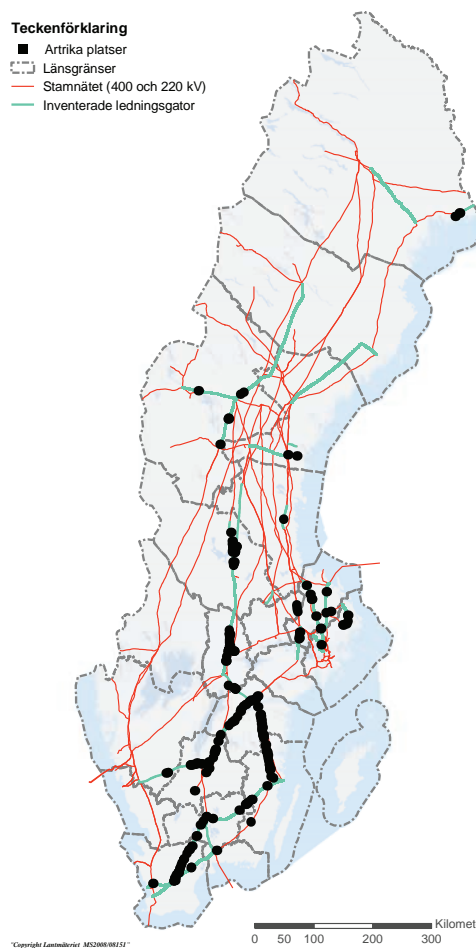
För att gynna den biologiska mångfalden anpassar vi skötseln av ledningsgatorna. Vi har utbildat de entreprenörer som arbetar med besiktning, röjning och tekniskt underhåll så att de känner igen artrika områden i fält.

Som en vägledning i arbetet med skötseln har vi tagit fram en fältmanual. Det är en handbok som i första hand ska användas av de entreprenörer som arbetar på uppdrag av oss, men även andra som är intresserade av de naturvärden som finns i våra ledningsgator kan ha utbyte av den. I handboken beskrivs olika biotoper som kan förekomma i ledningsgatan och förslag på hur de ska skötas.

VÄXTER GYNNAS AV TÄTARE SKÖTSEL

Svenska Kraftnät samarbetar med Centrum för biologisk mångfald vid Sveriges Lantbruksuniversitet kring försök med tätare skötsel i artrika ledningsgator. Försöken har pågått sedan 2002 längs tre ledningsgator i Uppland (Faringe, Jälla och Vigelsbo) och en i Småland (Brånäs). Sedan 2006 pågår ytterligare ett försök i Uppland (Lydinge).

Syftet är att studera hur man kan gynna de växter i ledningsgatan som är beroende av öppen mark. Buskar röjs och områden slåsträs årligen. Vegetationen samlas sedan ihop och tas bort. Resultaten av skötselinsatserna har följts upp genom botaniska inventeringar, som har utförts under flera år. Slutsatsen är att de typiska gräs-

Dokumentation om de artrika områdena sammanställs varje år. Kartan visar artrika platser som hittats.

En inventering av växtätande skalbaggar har gjorts i kraftledningsgator i Uppsalatrakten. Inventeringen visade att kraftledningsgator är ungefär lika artrika som betesmarker och vägkanter. Foto: Eva Grusell.

marksarterna gynnas av slåttern och det tätare skötselintervall.

GOD LIVSMILJÖ FÖR FJÄRILAR OCH SKALBAGGAR

Insektsforskare har uppmärksammat ledningsgatans potential som livsmiljö för hotade fjärilsarter. I flera län, t.ex. Gävleborg, Uppsala och Örebro län har vi hittat rödlistade fjärilar i ledningsgator. Väddnätfjäril är den enskilda art som har fått mest uppmärksamhet. Fjärilen påträffas idag, förutom på Öland och Gotland, nästan enbart i ledningsgator. Ledningsgatorna har blivit en reträttplats för arten, när förändrad markanvändning gjort att dess tidigare livsmiljöer försvunnit. Fjärilen har blomman Ängsvädd som sin enda värdväxt.

Väddnätfjäril Bastardsvärmare Ängsvädd
Samtliga foton: Eva Grusell

Väddnätfjärilen har hittat en viktig livsmiljö längs en 20 km lång sträcka i Uppland i Siggefora ledningsgata. Den är klassad som Natura 2000-område, som har särskilda skydds- eller bevarandevärden. Vi har tagit fram en skötselplan för Siggefora där skötseln är anpassad för att skapa bättre förutsättningar för Väddnätfjärilen.

Att ledningsgator är goda miljöer för flora och fauna har nu också bekräftats med vetenskapliga studier. Under 2010 gjorde Centrum för biologisk mångfald och Institutionen för ekologi vid Sveriges Lantbruksuniversitet inventeringar av fjärilar och flora inom tolv områden. Svenska Kraftnät var med och finansierade projektet. I projektet jämfördes förekomsten av blommande växter och dagfjärilar i naturbetesmarker med den i ledningsgator, hyggen och skogsbilvägar. Ledningsgatorna hade både fler fjärilsarter och individer än de övriga miljöerna. Denna studie visar tydligt att ledningsgator är värdefulla för fjärilsarter. Publikationen "Dagfjärilar i naturbetesmarker, kraftledningsgator, på hyggen och skogsbilvägar" finns att hämta på www.cbm.slu.se.

Även växtätande skalbaggar har inventerats i Uppsalatrakten. Inventeringen visade att många olika insektsarter trivdes i ledningsgator. Genom regelbunden skötsel gynnas alltså inte bara flora utan också fauna.

BESÖK VÅRA ARTRIKA LEDNINGSGATOR

För den som är intresserad finns det möjlighet att besöka ledningsgator som visar upp en stor biologisk mångfald. Vi har avsatt fyra visningsområden med hög artrikedom. Här ser man exempel på de insatser vi gör för att värna den biologiska mångfalden i stamnätet. Våra visningsområden Lydinge, Faringe, Jälla och Vigelsbo ligger i Uppsala län. På www.svk.se finns informationsmaterial och vägbeskrivningar till områdena, som är relativt lättillgängliga för besökare.

Minst åtta rödlistade arter har hittats vid Lydinge visningsområde. En helt ny fjärilsart för Sverige har också hittats - *Ancylis kenneli* - en liten vecklare som ännu inte har något svenskt namn. Kartan visar var i Uppland de särskilt artrika ledningsgatorna finns.

För den som är intresserad finns det möjlighet att besöka ledningsgator som visar upp en stor biologisk mångfald. Foto: Eva Grusell.

